

Artikel 1.

Na artikel 17 wordt als artikel 17 *bis* ingevoegd een nieuw artikel, luidende:

„Het militair gezag is bevoegd bij verordening bepalingen
„vast te stellen betreffende het verhinderen van verandering
„in terreinen, indien door die verandering afbreuk zou worden
„gedaan aan de belangen der „landsverdediging.”

Artikel 2.

In artikel 43 worden na de woorden „bedoeld bij” ingevoegd de woorden „artikel 17 *bis* en”.

Artikel 3.

Deze wet treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Oorlog,

De Minister van Justitie,

*De Minister van Staat,
Minister van Binnenlandsche Zaken,*

De Minister van Marine,

De Minister van Waterstaat,

*De Minister van Landbouw,
Nijverheid en Handel,*

(481. 3.)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij arrest, van 24 Juni 1918 heeft de Hooge Raad niet-verbindend verklaard een verordening van den commandant van de stelling van de monden der Maas en der Schelde, welke verordening blijkens de beweegreden in het belang van 's lands defensie het kappen van houtgewas wilde verbieden. Nadat de Hooge Raad op die beweegreden de aandacht heeft gevestigd, overweegt hij verder: *vooreerst*, dat geen bepaling der wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* n°. 128) noch eenig ander wetsvoorschrift aan het militair gezag de bevoegdheid toekent om in het belang van 's lands defensie een regeling vast te stellen als de ter toets zijnde verordening, en bepaaldelijk niet artikel 22 der z.g. „Oorlogswet”: immers dit artikel heeft geen verdere strekking dan om in tijden, waarin een deel van het Neder-

KONINKLIJKE BOODSCHAP.

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

MIJNE HEEREN!

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* n°. 128), houdende bepalingen ter uitvoering van artikel 187 der Grondwet, gewijzigd bij de wet van 31 December 1909 (*Staatsblad* n°. 469). (Staat van Oorlog en van beleg).

De toelichtende memorie, die het wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden, waarop het rust.

En hiermede, Mijne Heeren, bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 12 Juni 1918.

WILHELMINA.

(481. 2.)

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER
NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* n°. 128), gewijzigd bij de wet van 31 December 1909 (*Staatsblad* n°. 469), dient te worden aangevuld met een voorschrift, krachtens hetwelk verandering in terreinen door het militair gezag kan worden verhinderd, waar deze afbreuk zou doen aan de belangen der landsverdediging;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

landsche grondgebied in staat van oorlog of van beleg is verklaard, aan het militair gezag de behartiging van dezelfde belangen op te dragen en het, in verband daarmee, dezelfde door de wet beperkte verordeningsbevoegdheid te verleen, die in normale tijden aan de provinciale staten en de gemeenteraden toekomt; en vervolgens, dat het bij de verordening geregelde belang van 's lands defensie niet ten grondslag kan liggen aan provinciale- of gemeenteverordeningen.

De Hoge Raad houdt dus vast aan de jurisprudentie over de artikelen 10 en 22 der „Oorlogswet”, ingewijd bij arrest van 28 Juni 1915, W. 9801, nu hij op grond van de overdracht op het militair gezag van de verordeningsbevoegdheid, welke in normale tijden aan de besturen van de autonome corporaties toekomt, de thans aan zijn oordeel onderworpen militaire verordening niet wil beschouwen als een „politieverordening”. Het bedenkelijke gevolg van de huidige inkleeding van de artikelen 10 en 22, hetwelk de Memorie van Toelichting op het bij de Tweede Kamer aanhangige wetsontwerp tot wijziging van de z.g. „Oorlogswet” (bijlagen 1915—1916, n°. 391 (3), bladz. 4 onderaan) als een mogelijk gevaar aanwijst, is nu werkelijk ingetreden: het gezag, zakelijk het meest bekwaam tot het vaststellen van een voor de landsverdediging onontbeerlijken rechtsregel, is daartoe thans onbevoegd.

Een spoedige voorziening dient hier getroffen te worden. De ervaring, opgedaan in dezen oorlog, heeft geleerd van hoe groot belang voor de defensie een goede maskeering van verdedigingswerken is, zoowel voor en achter als in het werk. Het thans voorgedragen artikel 17*bis* bedoelt dan ook niet anders dan te voorzien in den door 's Hoogen Raads arrest geschapen noodtoestand, gaat niet verder dan het militair gezag bevoegd te maken tot regeling ook van het militaire belang, gelegen in het onveranderd laten van terreinen. De tekst van het artikel is overgenomen uit het in art. 21 van het hiervoor genoemde wijzigingsontwerp voorgestelde artikel 18 Ag.

Voor verdere toelichting moge worden verwezen naar bladz. 13 van de Memorie van Antwoord (zie bijlagen 1917—1918 n°. 57). De sanctie op de door het militair gezag krachtens het voorgestelde artikel te maken verordeningen vindt men in de bij artikel 2 van dit ontwerp voorgestelde wijziging van artikel 43 der Oorlogswet.

De Minister van Oorlog,
DE JONGE.

De Minister van Justitie,
B. ORT.

De Minister van Staat,
Minister van Binnenlandsche Zaken,
CORT V. D. LINDEN.

De Minister van Marine a. i.,
DE JONGE.

De Minister van Waterstaat,
C. LELY.

De Minister van Landbouw,
Nijverheid en Handel,
POSTHUMA.

De Commissie van Rapporteurs, vertrouwende, dat de Regeering bereid zal zijn, vorenstaande opmerkingen alsnog schriftelijk te beantwoorden, is van oordeel, dat de openbare beraadslaging over het wetsontwerp genoegzaam is voorbereid.

Aldus vastgesteld 16 October 1918.

KLEEREKOPER.
VAN SCHAIK.
K. TER LAAN.
VAN RIJCKEVORSEL.
J. TER LAAN.

(124. 1.)

VERSLAG.

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. 481 der Zitting 1917—1918.)

Had men geen bezwaar tegen de bedoeling van dit wetsontwerp, om namelijk het militaire gezag bevoegd te maken tot regeling van het militaire belang, gelegen in het onveranderd laten van terreinen, vele leden wenschten die bevoegdheid niet te zien gegeven op de niet gelimiteerde wijze, als wordt voorgesteld in de onder art. 1 van het wetsontwerp opgenomen bepaling. Daarin toch wordt aan de militaire autoriteiten eene zeer ver strekkende macht gegeven over de bestemming en het gebruik van den grondeigendom en hetgeen zich daarop bevindt. Naar men opmerkte, reikt de ontworpen bepaling verder dan het doel, dat daarmee wordt beoogd. Afgezien daarvan lokte de ondervinding, opgedaan ten aanzien van de diep ingrijpende bevoegdheden van de militaire overheid on de belastingadministratie bij de beteugeling van den smokkelhandel, niet uit tot uitbreiding van zoodanige bevoegdheden zonder nadere bepalingen en waarborgen. Veelvuldig en geenszins ongegrond zijn de klachten, dat tal van onverantwoordelijke ambtenaren, in het bijzonder in de grensprovincies, van hun ambt een gebruik maken, dat niet strookt met de bedoeling der wetten, waaraan zij die macht ontleenen en waarbij zij niet behoorlijk het vermeende algemeen belang en de bijzondere belangen tegen elkander afwegen.

De leden, die deze bedenking tegen het wetsontwerp te berde brachten, gaven de Regeering in overweging de onder art. 1 bedoelde bepaling aldus te wijzigen, dat in de eerste plaats de aan het militaire gezag te verleenen bevoegdheid scherp wordt omlijnd, dat voorts waarborgen worden gegeven waardoor de bijzondere belangen genoegzaam tot hun recht kunnen komen, en voor de eigenaren en gebruikers der bedoelde terreinen de gelegenheid wordt geopend zich van eene desbetreffende beschikking van het militaire gezag bij eene niet uitsluitend militaire macht in beroep te voorzien.

Gevraagd werd waarom niet de Regeering aandringt op afdoening van het aanhangige uitgebreide wetsontwerp tot wijziging der „Oorlogswet”, waarin bedoelde bepaling is opgenomen, doch in stede daarvan de spoedige behandeling wenscht van het onderhavige ontwerp, waarvan onwillekeurig vertraging van de behandeling van het meer omvattende wijzigingsvoorstel het gevolg moet zijn. Anderzijds werd opgemerkt, dat men met voldoening de indiening van dit wetsontwerp had gezien, wijl men daaruit had opgemaakt, dat de Regeering geen prijs stelt op de behandeling van het uitgebreide wetsontwerp, een voorstel, dat tal van twistpunten bevat.

Eindelijk gaf art. 1 van het wetsontwerp eenige leden aanleiding tot de vraag of de redactie genoegzaam aan de bedoeling beantwoordt. Zij toch waren van gevoelen, dat, wil men het beoogde doel bereiken, na „indien” zal zijn in te voegen „naar zijn oordeel,” opdat niet ten slotte de rechter, doch het militaire gezag zelf zal kunnen beslissen of de terreinsverandering afbreuk doet aan de belangen der landsverdediging.

(124. 2.)

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG.

(Ingezonden 28 October 1918.)

Het is den ondergeteekenden aangenaam, dat in het algemeen geen bezwaar bestaat tegen de strekking van het wetsontwerp. Zij moeten evenwel daarbij opmerken, dat eene behoorlijke behartiging van het militair belang, ter bescherming waarvan de wetsvoordracht is opgemaakt, eene ruime omschrijving van de te verleenen bevoegdheid eischt; immers, het gaat niet om het stellen van kapverboden alleen, maar de geheele maskeering van verdedigingswerken, zoowel er voor, in, boven, als achter, zoowel tegen aanvallen te land als uit de lucht, moet gewaarborgd worden. Niet alleen houtopstanden, ook andere terreinvoorwerpen kunnen voor de maskeering van verdedigingswerken nuttig zijn. Het militair gezag moet derhalve ten opzichte van dit militaire belang eene ver strekkende bevoegdheid erlangen.

Terwijl het dus eenerzijds niet wenschelijk is, de voorgestelde bevoegdheid scherper te omlijnen, zijn anderzijds afzonderlijke waarborgen voor particuliere belangen niet te stellen zonder aan de onontbeerlijke vrijheid van het militair gezag afbreuk te doen. Particuliere belangen zullen zoo noodig moeten wijken voor het algemeen belang, welks orgaan, het militair gezag, in staat moet zijn de tegenstrijdige belangen tegen elkaar af te wegen. Een waarborg tegen mogelijke willekeur is intusschen gelegen in het voorschrift, dat de verbodsbepalingen bij *verordening* moeten worden gegeven; waaruit blijkt, dat de eigendomsbeperingen alleen waar een algemeen defensiebelang ze eischt. gesteld zullen worden.

Zoowel de verwijzing naar het optreden van ambtenaren, belast met de beteugeling van den smokkelhandel, als het voorstel om tegen eene uitgevaardigde militaire verordening beroep toe te laten op eene niet militaire overheid, doen vermoeden, dat sommige leden deze aangelegenheid willen vergelijken met die van smokkelarij en distributie. Daardoor worden de beschouwingen onzuiver. De Regeering moet het volgende daartegen opmerken.

Vooreerst: het militair gezag wordt uitgeoefend door officieren, aangewezen door de Kroon of van Harentwege door den Minister van Oorlog en verantwoordelijk aan den Minister; terwijl bovendien verordeningen, als thans in besprek, alleen door die weinige commandanten gegeven zullen worden, die belast zijn met de algemeene leiding van het in staat van verdediging brengen van verdedigingswerken.

En verder: 1°. beroep tegen eene verordening van het militair gezag is in onze „Oorlogswet” tot nu toe onbekend, zoodat het zeer ongewenscht zou zijn, zulk een beroep incidenteel bij eene noodwet daarin te brengen;

2°. maar uiteraard kunnen natuurlijk eigenaars en gebruikers van gronden tegen eene verordening, door het militair gezag uitgevaardigd, hunne bezwaren inbrengen bij den Minister van Oorlog, aan wien het militair gezag verantwoording schuldig is en die de ingebrachte bezwaren zal onderzoeken.

De Regeering verlangt geenszins vertraging in de behandeling van het wetsontwerp tot algemeene wijziging van de oorlogswet. Echter is de voorziening in de leemte, door het arrest van den Hoogen Raad ontstaan, urgent, zoodat zij niet kan wachten op de behandeling van het algemeene wijzigingsontwerp. Spoedige behandeling van dit laatste evenwel blijft de Regeering ook na de aanneming van deze noodwet zeer op prijs stellen.

De door eenige leden voorgestelde toevoeging aan artikel 1 wordt door de Regeering overgenomen. Verder worden in artikel 1 op het voetspoor van artikel 1 der Scheurwet tusschen de woorden: „vast te stellen” en „betreffende” toegevoegd de woorden: „tot en”. Artikel 17*bis* wordt derhalve thans als volgt voorgesteld:

„Het militair gezag is bevoegd bij verordening bepalingen vast te stellen tot en betreffende het verhinderen van verandering in terreinen, indien naar zijn oordeel door die verandering afbreuk zou worden gedaan aan de belangen der landsverdediging.”

De Minister van Oorlog,
ALTING VON GEUSAU.

De Minister van Justitie,
HEEMSKERK.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
CH. RUYS DE BEERENBROUCK.

De Minister van Marine,
TEN CATE.

De Minister van Waterstaat,
A. A. H. W. KÖNIG.

*De Minister van Landbouw,
Nijverheid en Handel,*
H. A. VAN IJSSELSTEIJN.